EDUCACIÓ A TEMPS COMPLET EN UN PETIT GRAN MUNICIPI

Ajuntament de Castellbell i el Vilar

Castellbell i el Vilar

EXPERIÈNCIES D'OPORTUNITATS EDUCATIVES

1ª edició: febrer 2018
Edició: Fundació Jaume Bofill
Autoria: Clàudia Vallvé, Claudia Viñas - Xarxa de consultors
Disseny i maquetació: Xevi Riera - clou.cat
Copyright: Fundació Jaume Bofill

Reconeixement – Compartir igual (by-sa) – Internacional:

Es permet l'ús comercial de l'obra i de les possibles obres derivades,
la distribució de les quals cal fer-se amb una llicència igual a la que regula l'obra original.

EDUCACIÓ A TEMPS COMPLET EN UN PETIT GRAN MUNICIPI

Ajuntament de Castellbell i el Vilar

INFORMACIÓ BÀSICA

Descripció sintètica de l'experiència

Projecte de l'Ajuntament de Castellbell i el Vilar que estableix una oferta d'activitats extraescolars vinculades als recursos i potencialitats de l'entorn dins els centres educatius en horari no lectiu, subvencionades fins al 90% per als infants i joves amb situacions econòmiques desafavorides.

Àmbit educació a temps complet

- ○ Enriquiment temps lectiu
- ○ Integració temps no lectiu
- ◉ Connexió escola-entorn
- ○ Innovació educativa

Àmbit territorial

- ◉ Municipi
- ○ Àmbit supramunicipal

Nivell educatiu

- ○ Educació infantil (0 – 2 anys)
- ○ Educació primària primer cicle (3 – 6 anys)
- ◉ Educació primària segon cicle (6 – 11 anys)
- ◉ ESO (12 – 15 anys)
- ○ Formació post-obligatòria (> 16 anys)
- ○ Formació d'adults

DESCRIPCIÓ

Principals característiques

El **Programa d'Activitats Extraescolars de Castellbell i el Vilar** s'inscriu en els Projectes Pilots Locals d'Educació a Temps Complet de la Diputació de Barcelona. Es tracta d'un programa impulsat per l'àrea d'Educació de l'Ajuntament, amb el suport de la Diputació de Barcelona en què s'ha dut a terme la creació d'una oferta d'activitats extraescolars municipal per als centres educatius de primària i secundària, amb la subvenció de fins al 90% de l'activitat per als infants i joves del municipi.

L'objectiu general del programa és facilitar als infants i joves activitats socioeducatives que fomentin el treball en valors i competències que els permetin millorar l'èxit educatiu i fer d'aquesta manera front a la principal problemàtica del municipi: **l'abandonament escolar**.

El programa busca, alhora, els següents **objectius específics**:

- Connectar a infants i joves amb les potencialitats de l'entorn
- Motivar als joves en la participació d'activitats més enllà del temps lectiu
- Despertar l'interès dels joves en l'estudi i formació més enllà de l'escolarització obligatòria

Les activitats que s'ofereixen des del programa són:

1. Activitat d'Educació Musical
2. Activitat de Tennis
3. Activitat de Cuina

Es tracta d'activitats **alternatives a les activitats extraescolars** estàndards que s'ofereixen des dels 2 centres educatius del municipi, com són: futbol, manualitats i dansa. La decisió d'aquestes activitats concretes respon a:

- Facilitar l'accés a infants i joves a activitats amb uns costs elevats com són l'educació musical i el tennis.
- Fomentar l'interès dels infants i joves per als recursos del territori, com és el taller de cuina, en què s'apropa als infants a un dels àmbits de desenvolupament econòmic i professional de la comarca del Bages.

Les **entitats organitzadores** són entitats i empreses en l'àmbit del lleure educatiu de la ciutat de Manresa i realitzen les activitats en horari no lectiu dins dels dos centres educatius del municipi, l'Escola Jaume Balmes i la Secció d'Institut Bages Sud.

Els **destinataris** del programa són tots els infants i joves del municipi, amb especial atenció a aquells infants provinents de famílies amb una situació socioeconòmica desafavorida.

Procés d'implementació

El Programa d'activitats extraescolars sorgeix al municipi el setembre de l'any 2016 per tal de fer front a l'alt índex d'abandonament escolar i per garantir l'èxit educatiu dels infants i joves. L'Ajuntament va identificar l'obertura d'una escletxa en l'etapa de primària que es consolidava a secundària amb el creixement progressiu d'un desinterès dels infants per a l'educació des de l'etapa de primària fins a esclatar en l'abandonament a partir de segon curs de secundària. Alhora, no només es vol fer front a l'alumnat que decideix abandonar o que és potencial de fer-ho, sinó que es busca incidir en l'acompanyament de tot l'alumnat i fomentar l'interès per l'estudi i la seva formació més enllà de l'educació obligatòria.

Davant d'aquest escenari, l'Ajuntament es posa en contacte amb la Diputació de Barcelona per exposar el context i problemàtica del municipi i des de la Diputació, el mes de Juliol del 2016 es proposa la participació de Castellbell i el Vilar en els Projectes Pilots Locals d'Educació a Temps Complet per a començar amb l'oferta d'activitats extraescolars al mes de Setembre del mateix any.

L'Ajuntament, a partir del diagnòstic realitzat sobre la problemàtica i necessitats dels infants i joves del municipi, va proposar la realització de dues activitats extraescolars, educació musical i tennis, atenent als criteris exposats en el primer apartat i als objectius del programa. Al mes de març l'Ajuntament va decidir enriquir l'oferta introduint una tercera activitat de cuina.

Fins a la creació del projecte, en el municipi es realitzaven activitats extraescolars com futbol, manualitats i dansa. L'Ajuntament va fomentar la introducció de noves activitats que completessin les competències bàsiques de l'alumnat i obrissin el ventall d'opcions existents tot aprofitant els recursos i potencialitats de l'entorn.

D'aquesta manera, el mes de Setembre de 2016 l'Ajuntament es va reunir amb els equips directius per a exposar el programa i posteriorment es va presentar a les famílies en els centres educatius.

Funcionament del Programa

Tenint en compte el curt recorregut del programa, no es pot identificar un funcionament consolidat, però si es pot establir una fotografia del seu recorregut al llarg del curs 2016-2017.

El treball de programació de les activitats extraescolars es va iniciar el mes de Juliol fins al mes de Setembre, mesos en què l'Ajuntament va establir el contacte amb les entitats en l'àmbit del lleure educatiu de la ciutat de Manresa per a la realització de les activitats del programa, donat que al municipi no hi havia Escola de Música, ni Club de Tennis actiu per

a la gestió de les activitats. Pel que fa l'activitat de Cuina l'entitat encarregada és la mateixa que s'encarrega de la gestió del menjador escolar a l'Escola Jaume Balmes.

Les activitats extraescolars es realitzen en horari no lectiu, de 16:30 a 17:30un cop per setmana als dos centres educatius del municipi, en funció del tipus d'activitat.

Concretament, l'activitat d'educació musical es realitza als centres de primària i secundària, mentre que l'activitat de tennis i de cuina s'ofereix únicament al centre de primària, a causa de la manca d'inscripcions a secundària.

Es tracta d'un programa obert i de caràcter experimental que, atenent al seu curt recorregut, s'està fent cada cop més permeable a les necessitats del infants i joves i a les potencialitats de l'entorn. Aquesta permeabilitat és palesa en la introducció d'una nova activitat extraescolars a mitjans de curs, i dóna compta de les possibilitats de transformació del programa.

Agents implicats

L'**ens impulsor** del Programa és l'Àrea d'Educació de l'Ajuntament de Castellbell i el Vilar i el lideratge del projecte ha estat realitzat eminentment per l'Ajuntament, amb el suport de la Diputació de Barcelona.

Els **participants** en el programa són els equips directius del centre de primària: l'Escola Jaume Balmes, i de secundària: la Secció d'Institut Bages Sud, les tres entitats que gestionen les activitats extraescolars i l'Ajuntament.

Un dels elements clau del projecte rau en el rol de lideratge de l'Ajuntament que es centra, fonamentalment, en la coordinació entre els diferents agents. Aquest lideratge es concreta amb la creació d'un **Grup de Treball** el mes de Setembre de 2016 per tal de fer el seguiment i valoració del programa. Aquest grup de treball està format pels equips directius dels centres educatius, representants del claustre de cada centre, representants de les AMPA, una persona clau al municipi per la seva vinculació en l'àrea d'educació en el lleure del municipi i altres projectes educatius de l'Ajuntament, representats de l'alumnat dels centres, la tècnica d'Educació, i la Regidora d'Educació, que és, alhora l'Alcaldessa.

Actualment, s'està valorant la participació en aquest grup d'altres àrees de l'Ajuntament per a tal de donar transversalitat al projecte.

En el transcurs del curs des del Setembre s'han realitzat tres reunions de seguiment i es preveu una darrera de tancament en què es realitzarà la valoració i avaluació del programa per tal de concretar les línies de treball futures.

Mecanismes per garantir l'equitat

El programa d'extraescolars ha estat possible gràcies al finançament de la Diputació de Barcelona, des del programa de Pilots Locals d'Educació a Temps Complet i diferents partides pressupostàries de l'Àrea d'Educació i Benestar Comunitari. El suport de la Diputació

al projecte d'extraescolars permet establir un preu públic per a facilitar l'accés a tots els infants i joves. Les famílies han d'abonar una part de la quota com a acord de coresponsabilitat. Per a l'activitat de tennis la quota és de 26 euros al mes, l'educació musical 21 euros al mes, i l'activitat de cuina 28 euros al mes.

No obstant això, per a aquelles famílies que tenen una situació econòmica desafavorida i que tenen dificultats per assumir el cost de l'activitat l'Ajuntament llença una convocatòria de beques des de l'Àrea d'Acció Social, ajudes que variaran en funció de la capacitat econòmica de la família i que permetran subvencionar des del 10 fins al 90% de l'activitat.

Fortaleses, debilitats i reptes de futur del model

El Programa d'Activitats Extraescolars s'ha posat en marxa aquest darrer curs 2016-2017. Però a més el Programa, tot i enfocar-se en la provisió d'una oferta d'activitats extraescolar municipal ha anat més enllà i ha esdevingut un instrument per a elaborar un diagnòstic sobre com encarar el temps educatiu no lectiu dels infants i joves del municipi.

Així mateix, com a **principals beneficis** del programa són tant els infants i joves del municipi com el propi ajuntament.

Els **infants i joves del municipi**, un total de 26, la majoria provinents de contextos socioeconòmics desafavorits, que han aconseguit participar d'activitats extraescolars com la música, el tenis o la cuina que d'altra manera haurien estat inaccessibles.

Per a l'**Ajuntament**, el projecte ha permès detectar necessitats latents al municipi i l'oportunitat de reorientar el projecte i plantejar noves línies de treball. Una de les necessitats clau que s'ha detectat és la importància del treball amb famílies per tal de fer front a l'abandonament escolar així com a la millora de l'èxit educatiu dels infants i joves.

Pel que fa a **debilitats del programa** o punts en què cal seguir treballant s'identifiquen:

La manca d'una cultura participativa de les famílies en l'educació. Hi ha un índex molt baix de participació de les famílies en els centres educatius, que s'exemplifica, entre d'altres, en la escassa assistència a les reunions inicials de presentació del projecte d'extraescolars a l'escola i a l'institut, fet que pot haver influenciat en les poques inscripcions a les activitats. Alhora, les AMPA dels dos centres estan molt debilitades, com és el cas de l'AMPA de primària, amb 3 persones participants, dels 280 alumnes del centre. Aquest element mostra, de nou, la poca presència de les famílies en l'activitat i vida del centre. L'Ajuntament ha detectat en les famílies una manca d'interès o poc valor en l'educació. Entre d'altres causes, una d'elles s'identifica el perfil de moltes famílies, provinents de generacions de pares i mares que han entrat a treballar a les fàbriques molt joves i amb molt poca qualificació, pel que el seu procés educatiu ha tingut un curt recorregut; davant d'aquest escenari, l'Ajuntament considera necessari el re enfocament del projecte en la provisió d'estratègies per a aquestes famílies.

La reduïda implicació dels equips directiu dels centres. Els equips directius compten amb dos elements que dificulten la seva participació en el projecte:

- Veuen la implicació en el programa com a una feina extra, de manera que la sobrecàrrega de feina del dia i la manca de temps condiciona el seu distanciament.
- La pressió entre els objectius establerts pel Departament d'Educació sobre resultats acadèmics i les necessitats del municipi que requereixen un model d'escola més enllà del temps lectiu i amb una visió de àmplia de l'educació esdevé un element de desgast de l'equip directiu, que es troba atrapat en un punt de tensió.

El problema del transport en un municipi disgregat. Es tracta d'un municipi amb 21 nuclis i amb un servei de transport escolar que s'ofereix per a l'entrada i sortida de l'escola. Les activitats extraescolars s'han programat de 16:30 a 17:30, establint una continuïtat amb el final de la jornada escolar dels infants a primària però amb un obstacle pels de secundària que, en acabar les classes a les 15:30, tenen 2 hores buides abans que no comenci l'activitat. El problema en aquest sentit és doble, per una banda, la sobrecàrrega de les famílies, que els han de recollir i portar de nou al centre, i per l'altra, pels propis joves que tenen la tarda tallada amb una activitat a meitat de la jornada.

La poca participació dels infants i joves en el programa d'activitats. Aquesta poca participació, d'un total de 26 alumnes, ve donada per la intersecció de diferents eixos:

- El poc temps que ha tingut l'Ajuntament per posar en marxa el projecte. Concretament, l'Ajuntament ha disposat de 3 mesos per a dissenyar de quina manera es duria a terme el programa. Aquest fet ha provocat que no s'hagi establert un punt de partida entre tots els agents educatius, no s'hagi elaborat una diagnosi participativa i no s'hagi construït el projecte de manera compartida.
- L'Ajuntament ha apostat per les 3 activitats extraescolars després d'un petit sondeig amb les AMPA i amb el seu coneixement de les potencialitats de l'entorn. Que la tria de les activitats extraescolars hagi estat per l'Ajuntament i que no s'hagi preguntat als infants i joves sobre el tipus d'oferta que desitjarien ha incidit en el poc interès dels infants i joves sobre les activitats, palès en el reduït nombre d'inscripcions.
- Alhora, la manca de temps i espai per a donar veu als diferents agents en el disseny del projecte ha contribuït a que no s'hagin cobert les necessitats específiques en relació a l'educació dels infants i joves, com és la necessitat del treball amb les famílies, i per l'altra, la desafecció o manca d'implicació dels equips directius que no han emprèsel projecte com a propi.

Com a **reptes de futur** del programa cal destacar:

La importància en reorientar el programa. L'Ajuntament ha posat sobre la taula la importància d'obrir el programa i realitzar un procés participatiu en què tots els agents exposin la seva mirada, facin un diagnòstic de les realitats específiques des de la seva pràctica i estableixin noves línies de treball. Aquest treball ja s'ha iniciat amb unes graelles facilitades als diferents agents per a la detecció de necessitats i proposta d'actuacions concretes. Aquests

canvis poden suposar la modificació d'algunes activitats, així com el manteniment de les que funcionen, com és el cas de l'activitat de música que cobreix la demanda del municipi.

El treball amb les famílies. La poca participació de les famílies en el procés educatiu dels seus fills i la feblesa de les AMPA és una de les principals línies de treball i focus del curs vinent. L'objectiu és obrir espais de reflexió i treball per a que posin en valor l'educació dels seus fills i siguin agents actius en el seu procés educatiu.

ASPECTES RELLEVANTS PER AL MODEL D'ESCOLA A TEMPS COMPLET

El Programa d'Activitats Extraescolars de Castellbell i el Vilar no constitueix, en sí mateix, un model d'Educació a Temps Complet, però obra la porta a una primera aproximació al model a través d'una primera oferta d'activitats extraescolars que ha permès, entre d'altres, fer aflorar necessitats com la de reforçar el paper de les famílies com a agent educatiu clau.

Hi ha dos elements fonamentals del model d'Educació a Temps Complet que és important assenyalar:

La importància de la **construcció d'un projecte compartit** entre tots els agents de la comunitat educativa per tal que l'Educació a Temps Complet sigui efectiva. Això és possible a través del treball conjunt entre equip directiu dels centres, claustre, famílies, entitats i altres agents de l'entorn. Tot i que l'Ajuntament ha assumit el lideratge per la posta en marxa per una clara restricció de temps, una de les línies futures a treballar serà en garantir un procés participatiu i coliderat entre els diferents agents, creant així una sòlida xarxa entre els diferents agents educatius del municipi.

La connexió entre **l'Escola i l'Entorn**. L'Ajuntament actua com a facilitador i element de connexió dels recursos i potencialitats de l'entorn, creant un conjunt d'activitats que acosta als infants i joves dins del centre educatiu en horari no lectiu per tal de fomentar, més enllà del reforç de competències bàsiques, l'interès i vinculació amb els recursos de l'entorn i la importància de l'educació més enllà dels resultats acadèmics.

Amb tot, i tenint en compte els reptes futurs assenyalats al punt anterior, aquesta experiència és el primer pas cap a un programa d'educació a temps complet en clau d'equitat que garanteixi un temps de lleure de qualitat per als infants i joves, que impliqui a les famílies en el procés educatiu dels seus fills i filles i, alhora, aprofiti dels recursos de l'entorn com a potencial educatiu fonamental.

MÉS INFORMACIÓ:

Persona responsable del Programa:

Montserrat Badia.
Alcaldessa de l'Ajuntament de Castellbell i el Vilar
Ajuntament de Castellbell i el Vilar. Joaquim Borràs, 40, Castellbell i el Vilar
badiamm@diba.cat

Espai web del Programa:

http://www.castellbellielvilar.cat/lajuntament_de_castellbell_i_el_vilar_promou_una_oferta_pionera_dactivitats_extraescolars_aquest_curs.html